

են արտասահմանում և դրա մէջ ձեռնհաս են։ Հէնց միմիայն ապագայ ուսանող սերնդի համար այդ կարող է ուղեցոյց հանդիսանալ, օգտակար լինել։ Ներկայումս մեր ուսանողութեան մեծագոյն տոկոսը սովորում է Գերմանիայում, ամենքը ձգտում են այնտեղ գնալ։ Բայց ինչու Գերմանիա և ոչ մի ուրիշ տեղ։ Նրանք գնում են Գերմանիա ոչ թէ դիտակցելով նրա առաւելութիւնները, այլ միմեանց հետեւելով։ Մինչդեռ եթէ շատ երկրների մասին կանոնաւոր տեղեկութիւններ ունենան, կարող են աւելի յաջող ընտրութիւն անել։

Ի նկատի ունենալով այն ամենը, ես գրի եմ առել իմ ճանապարհորդական տպաւորութիւնները։ Արանով տալիս եմ իմ ճանապարհորդական մի շարք թուոցիկ տպաւորութիւնները, որ ստացել եմ Բելգիայում և Հոլլանդիայում 1905 թուականի ամառը կատարած ճանապարհորդութեանս ընթացքում։ Նոյն նպատակով ես մտադիր եմ յետագայում հաղորդել և Գերմանիայում, Շվեյցարիայում և Աւստրիայում ստացած տպաւորութիւններս։

Բելգիայում և Հոլլանդիայում ես ճանապարհորդել եմ շատ կարճ ժամանակում (երեք ամիս)։ այնպէս որ իմ տպաւորութիւնները շատ թուոցիկ են։ Բայց կարծում եմ, որ այսքանն էլ կարող է որոշ օգուտներ տալ, մինչև աւելի հիմնաւոր, լրիւ աշխատութիւնների երևան գալը։ Բելգիայի և Հոլլանդիայի մասին մենք համեմատորէն շատ քիչ տեղեկութիւններ ունենք, մինչդեռ այդ երկրները խիստ հետաքրքիր են և խրատական, օրինակելի շատ բան են պարուհեակում իրենց մէջ։

2. Մուտայէկոսն

ՆՈՐ ՊԵՂՈՒՄՆԵՐ ՊԱՂԵՍՏԻՆՈՒՄ

Եսկի լրագրում (№ 58) կարդում ենք.

«Public Opinion; Extraordinary Finds in Samaria, Zebuary 24, 1911.

Պաղեստինի Սամարիայում 1908 թուից Հարվարդի համալսարանը պեղումներ է կատարում։ Վերջին գիւտերը նրանով են հետաքրքիր, որ ներկայացնում են ցայսօր գտնուած հնութիւնների հնագոյն նմուշներ։ Հրէական ժողովրդի պատմութեան զանազան շրջանների բազմաթիւ յիշատակարաններ են երևան եկել։ Գտնուած է Հաովմայ Սգոստոս կայսրի անագին արձանը, որ մեր

Թուականութեան սկիզբներին է վերաբերում: Դուրս է եկել Հերովդէսի կառուցած հեթանոսական տաճարի հոյակապ, 18 ոտնաչափ լայնութեամբ սանդուղը, վերջապէս բացուել է ահագին մեծակառոյց մի շինութիւն հին հրէական ոճով, որը հնախօսները համարում են Քրիստոսից 875—853 տարի առաջ թագաւորող Իսրայէլի Աքաաթ թագաւորի նշանաւոր պալատը, այն թագաւորի, որ իւր հեթանոս Յեղարէլ ամուսնուն հաճոյանալու համար Բահայի և Անտարգի համար մահանանք շինեց, իւր գէմ յարուցանելով հրէաների քահանաներին, որոնց տաջնորդում էր Եղիա մարգարէն:

Ամենագնահատելի գիւտերը անցեալ տարի գտնուած խեցիներն են, որոնք կազմում հաւաքածուն 75 կտորից բաղկացած կաւէ խեցատներից, և ծածկուած են հին հրէական ձևի գրութիւններով: Գրերը, որով գրուած են խեցիները, փիւնիկական են, որ շատ տարածուած էին այդ ժամանակ և մեծ տարբերութիւն ունեն այն գրերից, որոնցով գրուած են հրէական Սուրբ Գրքի յայտնի ձեռագրերը: Նրանք շատ նման են Պաղեստինի շատ հին յիշատակարաններից մի քանի արձանագրութիւններին, զրա համար էլ անգլիական հնախօսները դուրս եկած խեցիները վերագրում են ութերորդ դարին Յիսուսի ծննդից առաջ, այսինքն մօտաւորապէս այն ժամանակին, երբ Աքաաթը և նրա հայր Ամրի բնակում էին իրանց չքեղ պալատում Սամարիայում: Գրուածքները կատարուել են թանաքով, թեթեւ գծերով և քարերի վերայ փորագրուած փիւնիկական արձանագրութիւնների թերատ ձևերին զարմանալի հակադրութիւն են են կազմում: Երևում է, որ հեղինակը իմացել է իւր եղեգնեայ գրիչը գործածել և վարժ է եղել շատ գրելու:

Շատ խեցիների վերայ թանաքը, որով նրանք գրուած են, այնպէս լաւ պահպանուած է, որ ընթերցումն ոչ մի գծուարութիւն չի ներկայացնում: Այս աւելի զարմանալի է և նրանով որ 28 դարերի ընթացքում խեցիները միացել են բաւական խոնաւ հողի մէջ: Անգլիական հնախօսները բոլորովին հնարաւոր են համարում, որ նոյնպիսի հազարաւոր յիշատակարաններ կարող են գեռ գտնուել Սամարիայում: մանաւանդ այնտեղ, որին գեռ չեն գիպել յետնագոյն շինարար սերունդները, նրանք յոյս ունեն կրեան հանել հին հրէական երկրի աւելի ևս պէտքական դոկումենտներ:

Ամեն մի դոկումենտ, որ տեղեկութիւն է տալիս առ ու ծախի, պայմանների և անհատական, պետական ու հասարակական կեանքի ամենատեսակ ուրիշ խնդիրների մասին, ի հարկէ, քաղաքակրթական պատմական հետաքրքրութիւն է ներկայացնում: Ոչ միայն պատմական-քաղաքակրթական այլ և զուտ պատմական: Շատ հաւանական է, որ այդ պեղումների ժամանակ կը գտնուեն որ և է հին ժամանակագրութիւններ: Մենք գիտենք, որ հին Իս-

բայէլի հին թագաւորութիւնները ունէին պալատական ժամանակագիրներ, թէպէտ նրանք իրանց ժամանակագրութիւնը վարում էին վաղուց արդէն փթած մագաղաթների վերայ, այնու ամենայնիւ գուցէ մի քանի համառօտ ցուցմունքներ դրուած լինեն քարեայ կամ խեցեայ տախտակների վերայ: Հետանկարը (պերսպեկտիվա) յամենայն դէպս, հնախօսների հրապուրելու համար բաւական դրաւիչ է: Մանաւանդ որ այն քլրի, որի վերայ կատարուում են պեղումները, միւս մասերը բացի դրանից բովանդակել աւելի թանկագին գանձեր քան Հերովդէսի տաճարն է և Աքաօրի պալատը:

Ընդհանրապէս, ինչպէս իրաւացի նկատում է պրօֆեսօր Լայօն, Սամարիան այժմ, համեմատութեամբ հստակեցնում և յունական պեղումներին, անհամեմատ աւելի հետաքրքիր է: Այժմ շատ հարուստ ենք կլասիքական երկրի մնացորդներով, մինչդեռ, չնայելով Պաղեստինում արդէն կատարուող հնախօսական բազմաթիւ վաստակներին, Սամարիայում պեղումները առաջին անգամ է, որ յաջողութեամբ շարունակուելով լոյս աշխարհ պէտք է հանեն վերին աստիճանի թանկագին յիշատակարաններ հին հրէական քաղաքակրթութեան վերաբերութեամբ:

Թարգմ. Յ. Ա. Ե.

Տ Ե Ղ Ե Կ Ա Տ Ո Ի

Հառիճայի վանքի հաշիւը 1910 թուին.

Մ Ո Ի Տ Ք.

1. Սօուղպուլաղի Զայերից (ունի ստանալու 75 ա.) ստացել է.	575— »
2. Ս. Աստուածածնի գանձաքանից, Մոմալաճառումից քաղաքում .	482— »
3. Ս. պատկերի շրջեցումից (խօլերայի առթիւ) .	1496— »
4. Շուշպաներից 34 ա. Ղըչաղ. մոմով. 6 ա.	40— »
5. $\frac{9}{10}$ ներից .	17— »
6. Լուսազին Ղըչաղից .	4— »
7. Անասունների վաճառումից .	161— »
8. Իւղ, պանիր, գարի ցորեն .	32— »
9. Աշակերտական թոշակ .	263— »
10. Զանազան նուէրներ .	39—82
Գումարը	4009 ռ.—82 կ.